

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
Державний заклад
«ПІВДЕННОУКРАЇНСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ
ПЕДАГОГІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ імені К. Д. УШИНСЬКОГО»

ФАКУЛЬТЕТ ДОШКІЛЬНОЇ ПЕДАГОГІКИ ТА ПСИХОЛОГІЇ
КАФЕДРА СІМЕЙНОЇ ТА СПЕЦІАЛЬНОЇ
ПЕДАГОГІКИ І ПСИХОЛОГІЇ

МАТЕРІАЛИ
*II Всеукраїнської конференції
здобувачів вищої освіти і молодих учених*

**АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ
ДОШКІЛЬНОЇ ОСВІТИ:
ТЕОРІЯ ТА ПРАКТИКА**

Випуск 2
4 листопада 2022 року

Одеса
Видавництво ТОВ «Лерадрук»
2022 рік

Друкується згідно листа Міністерства освіти і науки України «Про проведення міжнародних, всеукраїнських конгресів, форумів, науково-практичних конференцій та семінарів студентів і молодих учених на 2020 рік» (Лист МОН №22.1/10-83 від 19.01.2021) та рішенням Вченої ради факультету дошкільної педагогіки і психології (Протокол №2 від 30.09.2022).

Педагогічний альманах. Актуальні проблеми дошкільної освіти: теорія та практика: матеріали II Всеукраїнської конференції здобувачів вищої освіти і молодих учених (04 листопада 2022 року). Вип. 2. Одеса: Видавництво ТОВ «Лерадрук», 2022. 206 с.

Організаційний комітет:

- Богущ А. М. – дійсний член АПН України, доктор педагогічних наук, професор (голова);
- Бабчук О. Г. – кандидат психологічних наук, доцент, завідувач кафедри сімейної та спеціальної педагогіки і психології (заступник голови);
- Кавиліна Г. К. – кандидат педагогічних наук, доцент, викладач кафедри сімейної та спеціальної педагогіки і психології (відповідальний секретар);
- Булгакова О.Ю. – доктор психологічних наук, доцент, декан факультету дошкільної педагогіки та психології;
- Левицька М.І. – методист кафедри сімейної та спеціальної педагогіки і психології

Матеріали збірника відображають наукові дослідження і їх результати, що здобуті в процесі науково-дослідної роботи студентів та молодих науковців, які навчаються у закладах вищої освіти України.

Відповідальність за зміст, точність цитат, прізвищ і даних несе автор.

Булгакова О. Ю., Саєнко О. Є. Освітнє середовище ЗДО як умова розвитку регуляторних функцій дітей старшого дошкільного віку.....	77
Велічко Г. В. Види насильства над дітьми.....	83
Сторож В. В. STEM – технологія як інноваційний підхід в розвитку дітей дошкільного віку.....	87

Розділ III Особливості інклюзивних підходів

Ковиліна В. Г., Клецко А. Сучані методологічні підходи до корекції аутичних порушень у дітей.....	94
Ковиліна В. Г., Федорова О. Використання зорових реакцій для оцінки психофізичного стану дітей.....	99
Коргун Л. М., Слюсаренко А. Ю. Формування готовності педагогів до роботи у закладах дошкільної освіти в умовах інклюзії.....	104
Коргун Л. М. Махновська К. А. Корекційна робота з усунення дислалії у дітей дошкільного віку.....	112
Літовченко О. В., Собакіна І. В. Логопедична робота з розвитку просодичних компонентів мовлення при дизартрії у дітей 5-6 років.....	123
Літовченко О. В., Філіппович І. І. Формування мовленнєво-рухових процесів у дітей 5-6 років з дизартрією засобами ігрових комп'ютерних технологій.....	133
Tubychko Y. Peculiarities of voice and intonation speech of children with rhinolalia.....	141

Розділ IV. Професійні якості майбутніх фахівців дошкільних закладів

Бабчук О. Г., Видиневичус О.В. Психологічна проникливість: сутність та структура.....	148
Водолазська О. О. Психологічне благополуччя осіб з різним рівнем схильності до самозмінювання.....	153
Кавиліна Г. К. Проблеми вибірковості сприйняття брехні у психології.....	160
Коренблат О. О. Комунікативна толерантність викладача.....	166

ЛІТЕРАТУРА

1. Лушикова Д.В. Психологічні складові схильності особистості до самозмінювання: дис. ...канд. психол. наук: 19.00.01 / Південноукраїнський національний педагогічний університет ім. К.Д.Ушинського. Одеса, 2009. 240с.
2. Санникова О.П. Феноменология личности: избранные психологические труды. Одесса: СМІЛ, 2003. 256 с.
3. Шевеленкова Т.Д., Фесенко П.П. *Психологическая диагностика*. 2005. №3. С.95-129.
4. Ryff C.D. Psychological Well-Being. *Encyclopedia of Gerontology*.1996. Vol.2/ p.365-369

ПРОБЛЕМИ ВИБІРКОВОСТІ СПРИЙНЯТТЯ БРЕХНІ У ПСИХОЛОГІЇ

К. пед. наук, доц. Г. К. Кавиліна

Активність сучасної людини ускладнюється інформаційним середовищем, яка характеризується різними аспектами невизначеності: невизначеністю інтенсивності та пасивності, змін та консервації, розвитком та абсурдним ускладненням. Виклики, що постають перед сучасним людиною, що вимагають від неї усвідомленої та активної позиції по відношенню до інформаційної невизначеності та складності. Цим визначається актуальність досліджень вибірковості сприйняття повідомлень, що містять невизначена кількість обману.

Історичний аналіз досліджень вибірковості сприйняття та розпізнавання брехні дозволяє виділити спільне, що об'єднує їх, та сформулювати основні проблеми, які постають перед вченими, які займаються вивченням процесів сприйняття та розпізнавання обману в контексті виборчої активності.

Ж. Дюпра представив класифікацію брехні і сформулював одне з перших визначень цього поняття. Брехня визначається як психосоціологічний акт впливу, за допомогою якого намагаються нав'язати людині «вірування», що не відповідає істині. Вже на ранніх етапах вивчення феномену брехні, акт впливу, актив-

ність виступала як суттєва ознака, що характеризує дане явище.

П. Екмана один з перших звернув увагу на характеристики системності, багатовимірності, властиві феномену обману. У його роботах наголошується на залежності успішності виявлення обману від активності людини. Найімовірніше ми маємо справу не просто з деякими закономірностями, а й із відносинами, спрямованостями, стратегіями сприйняття та виявлення [9].

Теоретичний аналіз цих понять необхідний більш точного співвіднесення істотних ознак, які відносяться до категорій «брехня» і «обман». Крім того, такий аналітичний розгляд визначень понять «брехня» та «обман» у єдності їхніх видів та форм переслідує ще одну важливу мету, а саме: простежити тенденції у цій сфері психологічного знання.

Можна відзначити, різноманіття визначень понять «обман» та «брехня» у зарубіжній психології. Деякі автори схильні вживати два поняття як синонімічні, інші прагнуть розвести два терміни, і виділити суттєві ознаки.

Д. І. Дубровський визначає обман як хибне, неправильне повідомлення, здатне ввести в оману того, кому воно адресоване. Автор значно розширює проблемне поле у вивченні брехні та обману, та виділяє найважливіші аспекти, дослідження які необхідні для вирішення цієї проблематики. До цих аспектів він відносить онтологічний, гносеологічний, аксіологічний та практиологічні передумови. Крім цього, у вітчизняній психології велика роль відводиться проблемі самообману.

Калька Н. М один із перших спробував визначити співвідношення понять брехня та істина, обман і правда. Він також проаналізував онтологічні та гносеологічні аспекти цих феноменів. Автор визначає брехню як: «навмисну передачу відомостей, що не відповідає дійсності [2].

Так, В.В. Кузнецов до основних видів брехні відносить: обман обіцянки, блеф і наклеп, рекламу та пропаганду. Автор зазначає, що: «Обіцянка, ймовірно, - один з найдавніших видів обману, що пов'язує слово і справу» [2].

Необхідно зауважити, що на тлі досить широкого діапазону досліджень, що проводяться на базі емоційної теорії обма-

ну, вона не здатна пояснити брехню та обман, що подаються у текстових повідомленнях. Тим не менш, ця теорія має широкі прогностичні можливості. Нарешті, вибірковість поведінки у межах цієї теорії зводиться до відбору однієї чи кількох індикаторів, з урахуванням яких викривач вибудовує стратегію сприйняття і розпізнавання обману.

Виборча активність, сприйняття обману зводиться до поняття «стратегія» сприйняття та виявлення брехні. Так чи інакше, проблема вибірковості сприйняття у психології брехні пов'язується з тими індивідуальними способами реагування на поведінку брехуна, які викривач формує під час зустрічі з ошуканцем.

Досі деякі галузі психології обману не отримали належної уваги. Можна бачити, що сприйняття та розпізнавання обману та брехні в її текстовій формі не знаходить своєї реалізації. Одні з перших спроб досліджувати текстові форми брехливих повідомлень лише починають здійснюватися у контексті міжособистісного сприйняття, у контексті показань свідків у друкованій формі допиту підозрюваних. У нашому дослідженні ми надаємо альтернативний підхід до дослідження текстової форми невизначено-брехливих повідомлень. Але перш ніж будуть представлені результати емпіричного дослідження цієї форми брехні, необхідно описати ті нові методологічні підстави, на яких базується наше розуміння феномену обману та його вибірковості сприйняття.

В експерименті брали участь студенти Університету Ушинського міста Одеса. Експериментом було охоплено студенти 3 та 4 курсів денної форми відділення.

Експеримент був задуманий таким чином, щоб відтворити ситуацію сприйняття та оцінки, людиною новинного повідомлення. Нами була розроблена методика, спрямована на виявлення специфічних особливостей стратегій сприйняття брехні. Брехня, а надалі брехливе повідомлення, невизначено-брехливе повідомлення будуть вживатися як синоніми, які пов'язані з тією частиною інформаційних повідомлень, які людина не може оцінити об'єктивно точно, і які пов'язані з його суб'єктивним ставленням. Такі повідомлення були представлені в вигляді авторського тексту, який містив опис військового конфлі-

кту на території Африки, між двома вигаданими племенами.

Незалежно від серії експерименту, учаснику дослідження пропонувалося прочитати, послухати або подивитися повідомлення, що містить невизначену брехню. Після взаємодії респондент починав ранжувати параметри, які розташовувалися випадково у відповідній таблиці. Надавши ранги всім параметрам, учасник переходив до оцінювання змісту брехливого повідомлення за всіма параметрами за допомогою шкали. Після оцінки, респонденту пропонувалося обрати одні параметри та відсіяти інші, шляхом позначки таблиці параметрів. Операція добору показувала відповідний тип стратегії сприйняття. Після відбору, учасникам пропонувалося востаннє провести ранжування вибраних параметрів з метою визначення провідного компонента стратегії сприйняття.

За таким принципом було використано таблиці для визначення: розуміння, реалістичність, логічність, довіра, емоційність, хвилювання, залученість.

За допомогою цієї методики ми зосередилися на вивченні того, як форма презентації брехливого повідомлення впливає на специфіку формування стратегії сприйняття. Така специфіка проявить себе у особливостях формування смислових вузлів та векторів, які пов'язані з вибірковістю та спрямованістю сприйняття. Якість відкритості людини ситуації розуміння брехливого повідомлення проявляється як стійкість смислового вузла, що де термінується інтересом до повідомлення та ступенем його зрозумілості.

Процедура ранжирування здійснювалася після першої взаємодії з повідомленням шляхом розподілу параметрів у порядку зменшення значущості через присвоєння порядкового номера.

Процедура оцінювання здійснювалася за кожним параметром шляхом обведення на шкалі числа чи області чисел. Процедура відбору бажаних для сприйняття повідомлення параметрів, проводилася після ранжування та оцінювання. Цей вибір знаходився в діапазон від 1 до 8 параметрів. З відбору робилося висновок про стратегію сприйняття брехливого повідомлення.

Останньою операцією виступало повторне ранжування вибраних параметрів для визначення провідного вектора сприйняття. Кількість прочитань, прослуховувань та переглядів

повідомлення була доволіною для кожного респондента. Учасникам пропонувалося інформаційний лист та бланк письмової згоди на участь у дослідженні. Дані, що підготовлені для обробки, виключали персональну інформацію.

Подання результатів на всіх етапах експерименту, виглядатиме так: спочатку наводяться результати для операції ранжирування, далі для процедури оцінювання, результатом буде розгляд результатів відбору значимих параметрів. Така послідовність представлення результатів збережеться всім серій експериментального дослідження. Також представимо результати щодо адекватності стратегій сприйняття та переосмислення значущості параметрів. Стратегії сприйняття будуть описані в поняттях смислового вузла та вектора відносин.

А) Стратегія ранжирування. Тут представимо перший спосіб вивчення стратегій сприйняття. Корелограми ілюструють цю специфіку через смислові вузли, що формуються, і відповідні їм вектори сприйняття.

Нижче представлена загальна таблиця відповідності між стратегією ранжирування та формою презентації брехливого повідомлення. Параметр вважався провідним смисловим вузлом, якщо мав найбільше кореляційних зв'язків. В іншому випадку параметр вважався допоміжним смисловим вузлом. Ця інтерпретація відповідає також стратегіям оцінювання

Форма презентації брехливого повідомлення	Стратегія ранжування			
	Змістовий вузол		Вектор	
	Основний	Допоміжний	Основний	Допоміжний
ТЕКСТ	Логічність	Емоційність	Когнітивний	Афективний
АУДІО	-	-	-	-
ВІДЕО	-	-	-	-

Результати процедури ранжирування показали, що частіше за інші параметри на перше місце, респонденти виставляли параметр «цікавість», друге місце займав параметр «розуміння». Останні місця

в цій процедурі займали параметри «довіра» і «залученість».

Таким чином, розподіл результатів оцінювання залежно від форми пред'явлення брехливого повідомлення можливо виділити: середні результати з емоційності дорівнюють для текстової форми (0,4); для аудіальної форми (3,7); для відео форми (2,6). середні значення реалістичності брехні рівні для текстової форми (3); для аудіальної форми (4,7); для відео форми (6,1). Такі відмінності можна спостерігати не тільки для параметрів, що утворюють автентичну стратегію, але і для параметрів, що утворюють афективні стратегії сприйняття брехні. Ми також можемо бачити, що мотиваційні та когнітивні параметри за середніми результатами оцінювання брехні мінімально різняться. Ці відмінності ми схильні пов'язувати з формуванням різних за знаком і типом спрямованості відносин до брехливого повідомлення, а причиною таких відмінностей виступає контекст, що ускладнюється за формою пред'явлення.

ЛІТЕРАТУРА

1. Калька Н. М. Детекція брехні у спілкуванні: соціально-психологічний аспект: навч. посіб. Львів: ЛьвДУВС, 2017. 120 с.

2. Котлова Л.О. Проблема чесності особистості в ХХІ столітті. *Освіта ХХІ століття: проблеми гуманізації, гуманітаризації та патріотизму в контексті євроінтеграційних процесів*: тези доповідей І Всеукраїнської науково-практичної конференції. Житомир: ЖДУ ім.І.Франка, 2018. С.106-109.

3. Косьянова О.Ю. Співвідношення типів емоційної зрілості з даними схильності до обману при використанні поліграфного методу в психології. *Науковий огляд*, 2016.№5(26).С.1-17.

4. Омельчук Ю. О. Псевдоновини як жанр сучасногоангломовного медіадискурсу: лінгвокогнітивний, комунікативно-прагматичний параметри : автореф. дис. ... канд. філол. наук. Херсон, Запоріжжя. 2018. 22 с.

5. Раковец П. Особливості різних видів брехливості у старшому підлітковому віці. *Актуальні проблеми сучасної психології: шляхи становлення особистості*. Переяслав-Хмельницький: К С В, 2018. С.194-201